

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

Vytautas sulaužė priešų galybę

*Vedė Vytautas
ten didžiavirių
pulkus
Ir priešų sulaužė
puikybę
Už devynias
marias, už tam-
siuosius miškus
Išvarė kryžiuo-
čių galybę.*

Maironis

Tep jau jišaj, kad Vytauto Didžiojo čėsais galyngos Lietuvos pašonėn maždaug prieš du amžus rados kryžiuocai. Nesustodami jie užpuldzinėjo lietuvius, plėšė jų žames, žudė žmones. O juodus razbainyko darbus darė sakydami, kad pagonis lietuvius nori paversc krikš-

čionim.

Kryžiuociai užpuldzinė jir paliokų žames. Paliokų karaliūm tadu buvo Lietuvos kunigaikščis Jogaila, o Lietuvon viešpatau Vytautas. Jiej sustarė rozu nugalėc kryžiuocius, kad neraikt daugiau jų bijocis.

Vytautas, surinkis pulkus, vedė juos prūsų pusėn. Anais čėsais buvo neragėta tokia karaivių daugybė. Pulkai slinko paskui pulkus jir jų galo nebuvo ragėc. Vytauto čėsais Lietuva buvo labai didžiulė. Jai priklausė Kijevas, Smolenskas jir daugybė kitų Rosijos žamių jir miestų.

Šatrijos Ragana gražai aprašo, kap atrodė Vytauto vaiskas liepos 15 dzienu. Pirmiausia jojo žemaiciai an savo nedziedelių žirgų, kailiais prisdengė, kailinēm kepurēm užsimovė. Buvo padabni jin gyvulius. Paskui juos jojo aukštaicijų pulkai. Krūcines dengė gelažiniai šarvai, an galvos plieniniai šalmai. Paskui jojo Kijevo, Smolensko, Vitebs-

ko jir Ukrainos pulkai. An galo ajo totoriai su aukštom avies kailio kepurēm. Visa žamė drabėjo nuog pulkų ajimo.

Jiš kitos pusės Jogaila traukė su savo paliokais. Jų buvo mažiau, ale geriau apsiginklavė. Su paliokais ajo jir čekų pulkai.

Abudu vaikai nuviaj jin prūsus jir susciko su kryžiuociais ties Žalgiru (Grunvaldu). Platūs jir lygūs laukai buvo cinkamas daiktas vajavoc.

Kryžiuociai sulaukė pamačnykų jiš visos Europos. Pymūroz prūsų žamė paragėj tokių dzidelė žmonių daugybė. Lietuvių jir paliokų buvo daugiau nei 100 000, o kryžiuocių ape 100 000 (Šatrijos Ragana).

Aušo 1410 metų liepos 15 dzienu. Paskėlė lietuvių jir paliokų pulkai ruošės mūšin. An kalnuko buvo pastacytas altorus. Kunigas laikė mišas. Jilgai melscis nebuvo čėsas. Susrūpinis Vytautas visų vaiskų sustatė jiš ailės. Pats gražai apsirangis

an savo gražaus žirgo skraidė nuog vieno sparno ik kito.

Necikėtai nuog kryžiuocių pusės pasrodė keli karaviai. Vytautas nuviaj palapinėj norėdamas dažinoc, ko jiem raikia. Karaviai, nulipė nuog arklių, priviajė prieg Jogailos jir Vytauto, padavė vienų šoblių (kardas) Jogailai, kitų Vytautu jir pasakė:

– Mūs vadas bijodamas, kad jumiem nepritrukt amunicijos (ginklų), siuncia vienų kardų tau, Šviesusis Karaliau, antrų Dzidziajam Vytautu.

Jogaila labai susrūpinis, kap nusduos mūšis, pradėj melscis, o čėsas jau buvo atajis pradėc mūši.

Vytautas atbėgis pas Jogailų pasakė, kad dzienu jyra mūšo, o ne maldos jir nesulaukis atsakymo nubėgo prieg dešinio sparno. Tadu Jogaila pasrodė jišajis jiš palapinės jir davė znokų, kap pradėt mūši, o pats vėl grįžo palapinėn melscis.

Paliokai užtraukė giesmį

„Dziewo gimdzytoja“. Lietuviai šukterėj: „Jėzau, Marija“, o žemaiciai užrėkė: „Perkūnai, gelbėk!“ jir puolė kryžiuocius.

Kryžiuociai kiek galėdami puolė paliokus, norėdami pajimc jų vėliavų. Paliokai silpo. Vytautas tai paragėjis jinpuolė palapinėn pas Jogailų, prašydamas, kap jis jišait pasrodzyt jir priduoť paliokam atvogos (drašos). O Jogaila nesiskubino. Tadu Vytautas užrėkė:

– Su Dziewu, brolau. Ainu mirc priešakin mano narsių lietuvių!

Jir jišbėgo. Tadu Jogaila jišajis pasrodė karaviūm. Visų dzienu jik sutemų vajavoc abidzvi pusės. Susmaišė žmones, arkliai – viskas. Kraujas liejos upēm.

Rožu su sauli nuslaido kryžiuocių galybė. Nuog to čėso kryžiuociai jau neatsigavo. Govė užmokescj už lietuvių kraujų, už nužudzytus, už pagautus vaikus, sudegintas pilis, sodzius jir prikias.

Dzūkijos krašto paveldas, papročiai

Ausk, motula, drobėlas

JIŠ BOBULĖS

MARGOSSKRYNELĖS

MJSLĖSAPE LINUS.

1. Karavis an kalno, dzvylika kulky ant galvos.
2. Karavis su dvidešimc galvų.
3. Kap jaunas buvau — jin žami žūrėjau, kap pasenau — jin dangų žūrėjau jir laukiau, kad panelės mani ant rankų pakilotų.
4. Kailį sunaudoja, o kūną išmeta laukan.
5. Visus vargus perėjau, ant altoraus atsilsėjau.
6. Žiba kap auksas, bėga kap vanduo. (Sėmenys)
7. Bėras, o ne žirgas; žalias, o ne žolė; mėlynas, o ne dangus; geltonas kap vaškas, o ne vaškas; pylkas, o ne kiškis; žilas, o ne dziedulis; baltas, o ne sniegas. (Sėmenai, jišdzygis linas, žydzincis linas, nunokis linas, an pievos pakloci linai, jišminci linai, jišausta jir jišbalcyta drobė).

Motinėla, mano

– Motinėla mano,
Širdužėla mano,
Kas tau linelius nuraus?
– Dukružėla, mano,
Lelijėla mano,
Bus nurauci lineliai
Jir be tavo rankelių,
Jir be tavį janos.
Tai laisiu, tai laisiu,
Laisiu, laisiu dukrelę
Svecimon šalalėn,
Kur gegulės kukuoja,
Lakščingalos čiuilbauna,
Tį berneliai dainuoja.

– Motinėla, mano,
Širdužėla mano,
Kas tau linelius nukuls?
– Dukružėla, mano,
Lelijėla mano,
Bus nukulci lineliai
Jir be tavo rankelių,
Jir be tavį jaunos.
Tai laisiu ir t.t.

Retai kadu girdėsi senų dzūkiškų dainų ar giesmį, o tep gi jir poringį, kur nebūt paminėtas linas.

Jilgai nemislydamas palygini dzūkų šnekų jir lino gyvenimų. Žinia, jų atsiradzimo viekas gal jir nevienodas. Linas kur kas anksciau buvo žinomas. Ale nūnai jir dzūkų tarnei, jir slautiausias augalu raikia pamačies. Gražiausia Lietuvon dzūkų tarinė (šiciej metai pavadzyci tarinių metais) šaukias pamačies, ba daugelis dzūkų savo protėvių, dziedulių kalbos jau nežino. Tep jir dzidziausių naudų duodancis žmogu linas pamirštamas. Sekas pavieryc, kap po kiek čėso muziejun paragėsi linų jir dažinosi, kap buvo tokia protėvių šneka.

Linu skyrtas šitas rašinys, tai jir priseina ape jį pakalbėc.

Pats Hipokratas, jišminčių jišminčius, sakė, kap žmonijos jistorijon naudingiausias augalas – linas. Jis turi dzidelį galių liečyc žmogų. Maišukai su sėmenim – nuog pragulų. Sėmenų nuovirai – nuog plaucijų kvarabų, dusulių, sėmenų kisieliai liečina vidurių ligas. Sėmenų aliejus – dovana sveikatai.

Nei vienas augalas nebuvo tep dainosa pauvažotas. Linas buvo su žmogum, kadu jis gimė, žaninos jir kadu jišajo. Linas žmonių numylėtas, kap liečina, rangia, valgydzina, namus rėdo.

Linus Lietuvon senų senovėn buvo laikytas šventu. Jis mačino atsikracyc velniais, raganom. Turėjo linas jir savo dievaicį

Vaižgantų. Liniena, kur užaugo linas, tep gi skaitės šventa. Net gyvatė ant jos neužeidzinėj.

19 amžun lietuviai sėjo trijų sortų linus: jilgūnėlius, šilkūnėlius jir grūdžinius. Geriausi jir mylimiausi buvo šilkūnėliai. Jiej buvo plonasni, jų šaudukai langvai atšoka nuo valakno. Drobė buvo plona jir labai graži.

Po Pirmos svietavos vainos linas padėjo Lietuvai atsigauc. Akvatniai jis buvo perkamas kitose valstybėse. Jis labai paciko prancūzam. Auginanc linus, raikėj daug darbų padaryc arba, kap žmones kalba, linas turėj peraic dzidelį mūkos kelių: tai sėjimas, ravėjimas, rovimas, rišimas, kūlimas, mirkymas, klojimas, mynimas, šukavimas, verpimas, audzimas jir tai dar ne viskas.

Nepriklausomon Lietuvon lininkystė aplaista. Vieni porina,

kad orai linam augc per karšci, kici – kad nėra mašinų, raikalyngų linam, dar kici – kad raikia jiem daugiau priežiūros.

Taigi, kas galėt pamainyc linų nūnai? Girdėc kalbanc, kad dzirgėlė su kanapi. Jom bet koks oras geras, bet kokis laukas cinkamas. Nejaugi mes lig ciek dagyvenom, kap savo mėlynuojancijų lietuviškų laukų atsirokuosim? Slaunos lietuviškos dzūkės, katros uvažoja savo motulės, bobulės jišaustų abrūsų, sienavoja paklotes, apvedzotas megztom lininēm karūnėlēm. Visa šitai labai sava jir brangu.

Lineli, aš žinau jir vierinu, atais čėsas tau Dzūkijon žydec jir dzūkiškai giesmelai apie tavi skambėc. O nūnai dar ausk, motula, drobėlas.

Antanina Urmanavičienė